

Falchs

22

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

GENER 2006, NÚMERO 22

Mas Grauet (1era. part)

A Benet Grau se li va morir el pare quan encara era molt jove i segurament per aquest motiu, el 25 de març de 1587 va arrendar el mas a Esteve Torra per cinc anys. Es van acabar els cinc anys i es va trobar que la propietat es trobava fortament endeutada. Es devien les legítimes als oncles, calia pagar la part del dot de la madrastra Joana, la qual s'havia tornat a casar amb un pagès d'Artés, les feixes del Colomer i dos trossos de bosc estaven hipotecats, hi havia pensions endarrerides dels censals que prestava la casa a diferents creditors, i es devien diverses obres urgents que havia finançat l'Esteve Torra. Tot sumat pujava a 225 lliures i 6 sous i el Benet no tenia ni un duro. La solució va ser vendre's el mas a l'Esteve Torra per aquesta quantitat, amb el benentès que el venedor es reservava el dret de recomprar la propietat pel mateix preu, quan volgués o pogués. Aquesta modalitat s'anomenava venda a carta de gràcia. Aquesta venda es va efectuar el 31 de desembre de 1592, i per fer-la, el Benet va necessitar l'aprovació dels seus oncles Miquel i Anton Grau, que vivien a Camps i Manresa, respectivament, i va comptar amb el vist i plau del Batlle de Fals, que aquell any era l'honorable Joan Torra, de Boixeda. Els dos testimonis preceptius per a qualsevol tracte van ser dos treballadors del poble, dits Arnaldus Albi i Guillermus Valls, naturals del regne de França i residents a la Mongia del Grau.

El comprador va haver d'assumir tots els deutes i els censos de la casa, però a canvi podia quedar-se amb tot el que produís el mas, amb els pactes següents: «...que pugau traure rompudas per vos o qui vos voleu a miges o altres parts, y aquelles spletar per a síinch anys y quatre esplets, y també pugau allenyar y traure fusta per obs de dita casa y també pugau tenir lo vostre bestiar, reservant me jo dit venedor que vos no pugau buygar la plana sobre morralius, la qual me reserve per a fusta, y fora de dit tros pugau sembrar y cultivar per tota la heretat. Item ab pacte que pugau fer les obres seran necessaries en dita casa y heretat y jo nous puga quitar ni traure de dita casa y heretat que no sigau pagat y satisfet justament ab lo present preu...»

En principi, el Benet tenia la intenció de recuperar la propietat al cap de cinc anys, però les coses no van sortir

com volia i, com veurem, no la va poder recuperar fins el 1674. On van viure els Grau durant aquests 82 anys? Hi ha la possibilitat que seguissin vivint en alguna dependència de la casa, fent de masovers i treballant la terra a compte dels nous amos, però el més probable és que visquessin al Colomer la major part del temps.

Benet va morir jove i sense descendència cap a l'any 1600. Els drets van passar llavors al seu germà Valentí, anomenat Valentí Grau del Colomer. El 1604 el Valentí ja constava com a hereu en una extensió del crèdit que li va fer Esteve Torra. Les 22 lliures que va demanar les va fer servir per pagar al seu oncle Pascual els drets legítims. Valentí Grau estava casat amb una dona anomenada Maria Anna i va fer testament el 10 d'agost de 1630, deixant com a marmessors i tutors dels seus fills a Miquel Mestre de Castellfollit i Miquel Grau, l'hereu del Grau del Pubill. En el document consta que els pares del Valentí són Sebastià i Margarida, però considerem que el nom de la mare deu estar equivocada. El Valentí va morir al cap de pocs dies, perquè a mitjans de setembre la seva vídua va pagar 6 lliures al rector de la parròquia en concepte de drets d'enterrament, extremunció i redacció del testament.

Grauet: vista de la façana sud

L'herència va passar al seu fill Esteve Grau, el qual va signar el 1645 un debitori a Joan Puigdel·lívol de Castelltallat de 54 lliures per 12 quarteres de fromental, al preu de quatre lliures i mitja la quartera, més 22 lliures i 16 sous per un bou de quatre anys d'edat i color vermellós. El 1646 es va casar amb la Margarida, una noia del mas Subirana de Fals. La núvia va portar 130 lliures, dues caixes de noguer amb pany i clau, un vestit format per faldilles de color i gipó de picota, un mantell, una flassada, unes tovalles i sis

camises de dona. Hi ha referència documental de tres fills d'aquesta parella, el Joan, l'Isidre i el Francesc.

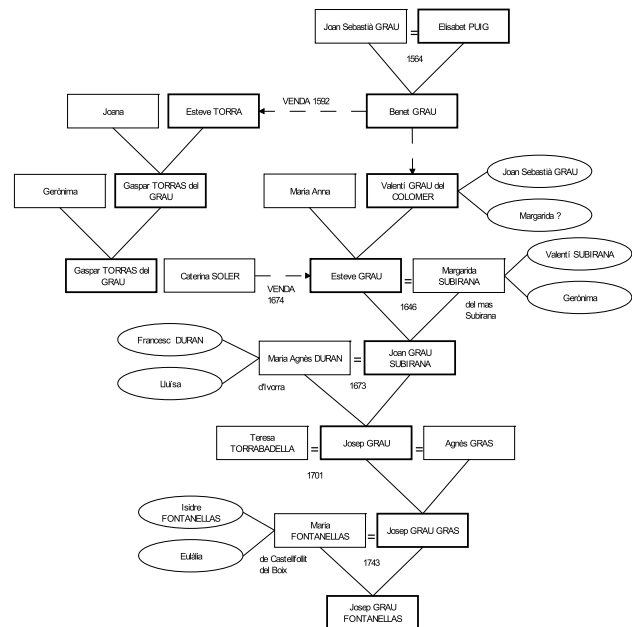
Tornant a l'Esteve Torra, aquest, després de pagar els deutes, es va dedicar a redimir altres trossos de terra empenyorats i a fer algunes obres i millores a la casa. El 1588 va fer obres al celler i va refer la paret exterior de la casa, a la banda de ponent. El mestre de cases que va fer les obres va treballar 65 dies i va cobrar sis lliures i mitja pel treball i 18 diners diaris de dietes. També l'Esteve va gastar-se 13'5 lliures en una tina i unes botes pel vi. Després d'ell la propietat del mas va passar al seu fill Gaspar, conegut com Gaspar Torras del Grau. Segons el llibre de defuncions de la parròquia de Rajadell, el 30 de maig de 1628 Gaspar Torra del Grau es va ofegar al torrent que passa pel costat de la Torra de l'Oliver. Segurament va baixar una riuada i es va endur el pobre home. Va deixar vídua a la seva dona Gerònima amb quatre criatures petites, com a mínim. En una llista de tots els cap de casa de Fals, que es van reunir el 1631 per demanar conjuntament un préstec per poder comprar blat, hi figura la Gerònima, l'única dona. Cinc anys més tard, ja consta com a propietari del Grau del Sebastià el Gaspar Torras, el fill gran del Gaspar i la Gerònima. El 1644 el Gaspar va fer esposalles amb la Caterina, filla del mestre de cases Joan Soler, però llavors el Gaspar ja no vivia a Fals, sinó que tenia casa a Manresa. Les germanes del Gaspar també van marxar de Fals; ho van fer en casar-se; l'Eulàlia el 1648 amb Antoni Joan Canyellas, i la Gerònima el 1650 amb Cristòfol Giró de Castelltallat. Al Grauet s'hi va quedar segurament el seu germà Jaume, la muller Margarida i els seus quatre fills.

Gaspar Torras va morir a Manresa l'11 de setembre de 1663. La vídua Caterina, seguint la norma, va fer fer un inventari dels béns del difunt. L'inventari ens informa que posseïa una casa al carrer dit dels Quatre Cantons, on entre moltes altres coses, hi va deixar la roba que habitualment vestia el difunt Gaspar: «...nou camisas de home usadas, dues capas, una de contray y una altra de vint y quatre, dues camisoles de cordellats, una blanca y altre burella, uns balons de estamunya y un sombrero...» Una valona era un coll ample o capa curta que estava de moda en aquell temps. En l'inventari també hi figura l'heretat del Grau i alguns estris seus que es guardaven al celler. Tres botes grosses, dos carretells d'una càrrega, 4 llits mig desmanegats, dues romanes, una taula llarga, una olla gran de coure, i tres caixes de fusta.

Aprofitant que va morir el possessor del mas Grau del Sebastià sense descendents, l'Esteve Grau va fer una consulta al doctor en lleis Sala i de Miralles per veure com ho podia fer per recuperar el mas. Li va aconsellar que argumentés que la venda a carta de gràcia que s'havia fet vuitanta anys enrere no tenia límit de temps, i que restituint el mateix preu que s'havia pagat podria recuperar la propietat. Els requeriments de l'Esteve Grau van arribar a la Real Audiència i finalment el maig de 1674 la Caterina es va avenir a vendre. De fet es va veure forçada a vendre, ja que no podia assumir les càrregues i deutes que li havia

deixat el seu difunt marit. L'heretat era més valuosa llavors, perquè s'havien quitat alguns trossos empenyorats i s'hi havien fet millores, de manera que el seu valor es va estimar en 612 lliures. És un misteri com l'Esteve Grau va ser capaç d'aconseguir aquesta quantitat i recuperar el casal dels seus avantpassats.

El seu fill gran, Joan Grau Subirana, va trobar dona gràcies a les gestions del rector del poble, que era mossèn Francesc Duran. El rector va proposar-li com a muller la seva germana Maria Agnès, la qual s'estava a Ivorra a casa del seu pare Francesc Duran, mestre de cases. Es van casar el 1673 i mossèn Duran va desembutxacar 300 lliures per dotar la seva germana. Els casats van tenir, com a mínim, tres xicots i tres mosses. El gran era el Josep i es va quedar al mas, el Pere es va casar amb una Figuerola de Calaf i va anar a viure a Manresa, i el Vicenç va quedar conco. Quan les tres noies es van casar van rebre del seu pare un dot de 150 lliures cadascuna. El 1691 l'amo del Grau del Sebastià va vendre un censal de 100 lliures a Paula, vídua de Jaume Rabeia. Cent cinquanta anys més tard, els seus successors encara en pagaven les conseqüències. El març de 1700 va comprar al blanquer de Manresa, Josep Coma, deu quarteres de blat segolós. Es va comprometre a pagar-lo per santa Magdalena, al preu que es cotitzés a la primera fira de juny. El 1710, el Joan va aconseguir recuperar una part de la finca que els Torra s'havien venut a carta de gràcia a l'amo del mas Bosch. El tros en qüestió era anomenat "l'Obaga del Clot del Roure" i estava situat a la part de dalt del camí de Fals a Calaf que passava per Fonollosa. Per recuperar-lo va necessitar 135 lliures.

El Joan tenia una llibreta on apuntava tots els pagaments de censos i altres deutes. La persona que cobrava li escrivia una nota a la llibreta i així en quedava constància per escrit. Aquesta llibreta la va passar als seus successors i és un bon instrument per saber l'estat d'endeutament de la casa en cada moment. Cada any s'hi registrava el pagament al render o recaptador de censos

del Duc, que canviava gairebé cada any i solia ser una persona important de Manresa. El cens es mantenia invariable des dels orígens; una gallina bona i una lliura i deu sous en moneda de plata. Seria prolix d'enumerar detalladament tots els pagaments, per això ens limitarem a mencionar les pensions dels censos que es van pagar en un any determinat, per exemple l'any 1700: dues lliures als canonges de la Seu de Manresa, una lliura i mitja a la casa de Montconill, dues lliures i vuit sous a la Comunitat dels Preveres de Santpedor, cinc lliures a la casa Vall de Fonollosa, i cinc lliures a la vídua Rabeia de Manresa. A partir d'aquestes pensions es pot avaluar el deute total en unes 325 lliures. De les anotacions de la llibreta deduïm que el Joan deuria morir el 1710 o poc més tard.

El fill gran del Joan i la Maria Agnès va ser el Josep (I) Grau Duran. Era anomenat Grauet, no sabem si a causa de la seva mida corporal, o tal vegada per distingir el seu mas del mas veí, anomenat Grau del Pubill o Grau Gros. En qualsevol cas, la denominació Grauet ja compta amb una antiguitat de més de tres cents anys. El Josep es va casar per primer cop el 1701 amb Teresa Torrabadella, de Sant Andreu de Gargallà. Deuria enviduar aviat, perquè la mare dels seus fills va ser l'Agnès Gras, la procedència de la qual ignorem. De fills en van tenir almenys vuit, set noies i un xicot, el Josep. Dues de les noies es van unir amb joves de la família del mas Gabriela, les altres les van casar a

Monistrollet, Castellar, Castellfollit, Joncadella i Fonollosa. Els dots van ser tots de cent lliures. El cost era superior a aquesta quantitat, perquè calia preparar un aixovar per la núvia i la roba era molt cara. A tall d'exemple, citarem la roba que van donar els Grau quan van casar la Maria amb el Josep Sagristà el 1740: un vestit de xamellot, una altre vestit d'escot, sis camises de bri, sis tovallons, un parell de llençols, dues coixineres, i la roba de fadrina.

El següent va ser el Josep (II) Grau Gras, qui es va unir en matrimoni a finals de 1743 amb la donzella Maria Fontanellas, de Castellfollit del Boix. Els sogres li van prometre al Josep un dot de 350 lliures, abonat a terminis; 130 el dia del casament, 100 al cap d'un any, 100 al cap de dos anys i les restants 20 lliures al cap de tres anys. Costen registrades les següents filles de la parella: Maria, casada amb Joan Lladó de Castellfollit, Margarida, casada amb Joan Canudas de Salellas, Serafina, casada amb Mateu Torras de Juncadella, Francesca, casada amb Esteve Torrents de Manresa, i Teresa, casada amb Anton Sagristà de Fals. De xicots, només tenim constància de l'hereu Josep (III) Grau Fontanellas. Tenir tantes noies era un inconvenient per la salut econòmica del mas, que es descapitalitzava en haver de pagar tants dots. Les filles d'aquesta generació es van endur entre 90 i 150 lliures cadascuna, una quantitat superior a les 450 lliures que l'hereu va ingressar del dot de la seva muller, la Maria Vall.

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.